ԳԱՅՄԱՆՔ

Տարեկան գին Կ. Պոլսոյ համ. 10 Մէճ.
» » Գաւառաց » 12 »
Վեցամս. » Կ. Պոլսոյ » 5 »
» » Գաւառաց » 6 »
Օտար երկիրներու » 21/2 Լիրա
Ծանուցման տողը մէկ անգամի համար 3 ղրշ, երկու անգամի համար 2 ղրշ է. աւելի անգամներու համար զատ սակարկութիւն կը լինի.
Մէկ մի թիւ 40 փարա արժամ.

ՄՇԱԿ

ԼՐԱԳԻՐ

ՀԱՆԱՊԱԶՕՐԵԱՅ

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԱԶԳԱՅԻՆ ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ ԵՒ ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ

ԳԱՅՄԱՆՔ

Դուրս գնացած լրագրաց ճանրոււ ծախքը խմբագրութեան վրայ է.
Լրագրի ... ներկայ նամակ կամ ... Խմբագիր—Տնօրէնին պիտի ... Դաճճէ—Պապու Ճէլ... Մաքսի գրաւ...
... չմ...րուած նամակները ...
Զատ ... ամակ, յօդուած, են եւ չեն տրուիր.

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Հեռագրական լուրեր. — Խառն լուրեր. — Քաղաքական. — Պատմութիւն Թունուզի խնդրոյն, Շրջաբերական Պ. Պարթէլմի Սէնթ-Իլէրի, Շար. և վերջ. — Եպիրոս, (Շար. Պ. Մաքէնզի Ուալասի տեսութեան). — Առաջնորդական խնդիր Եգիպտոսի, Պաշտօնագիր Ս. Պատրիարք Հօր, Շար. և վերջ. — Երկրագործական. — Բժշկական նամականի. — Հանդանակութիւն. — Դրամական. — Ծանուցմունք։

ԿՈՍՏԱՆԴՆՈՒՊՈԼԻՍ 19 ՄԱՅԻՍ

ՀԵՌԱԳՐԱԿԱՆ ԼՈՒՐԵՐ

Այս առաւօտ հասած հեռագիրք

Աթէնք 31 մայիս.

Կոնիթուլի պարանոցին հատման համար բանակցութիւնք այժմ առկախ են ընդ մէջ Պ. Տը Լէսէփսի, որոյ ներկայացած է ատա Ազգային Պանքային անօրէն Պ. Ռէնիէրի և ընդ մէջ Հելլենական կառավարութեան, և կարծիք կայ թէ ի մօտոյ կարգադրութիւն մը պիտի կնքուի այս նպատակաւ՝ 1869ին քուէարկեալ օրինաց հիման վրայ։

Արքայական ընտանիքն Աթէնքէն Փալէրոյի ամարանոցը փոխադրեց իւր բնակութիւնը։

Լոնտրա 31 մայիս.

Երեսփոխանաց ժողովին մէջ Լորտ Հարթինկթըն հարցման մը պատասխանելով ժխտեց Թայմզի հրատարակած այն լուրը թէ կեդրոնական կառավարութիւնը Բէշինի հովիտը պարպելու հրաման ղրկեր է Հնդկաստանի կառավարութեան։

Լոնտրա 31 մայիս.

Իրլանտայի ագարակային միութեան գլխաւոր կազմակերպիչներէն և ամենէն յամառ գրգռիչներէն մին՝ Քէթթլ՝ երէկ ձերբակալեցաւ։

Բեղգրատ 31 մայիս.

Վանովքի զօրավարը պատերազմական գործոց նախարար անուանեցաւ փոխանակ Միլիութին զօրավարին։

Փարիզ 30 մայիս.

Երեսփոխանաց ժողովին քուէարկած ընտրելեաց ցանկի օրէնքը քննելու համար ծերակուտի ժողովին այսօր անուանած յանձնախումբը թշնամի է այդ օրինաց։

Ծերակոյտն այս աւուր նստին մէջ օրակարգ մ'ընդունեց, որ կը պարունէ Փարիզի հիւանդանոցներուն մէջ կրօնաւորուհեաց տեղ աշխարհական հիւանդապահներ դնելը։

Լոնտրա 30 մայիս.

Երեսփոխանաց ժողովին մէջ Պ. Ռ. Ս. Արնօլտ կը ծանուցանէ թէ Տրիպոլսոյ նկատմամբ անցեալ հինգշաբթի օրն իւր ըրած հարցման Սըր Չարլզ Տիլքի տուած պատասխանույն և հետեւեալ օրը նոյն նիւթին վրայ Լորտ Սալիսպըրիի լռութիւն պահելուն պատճառաւ պիտի խնդրէ կառավարութենէն որ Տրիպոլսոյ խնդրոյն վրայ արտաքին գործոց պաշտօնատունը գտնուած ամբողջ արձանագրութիւնն երեւան հանէ։

Սըր Չարլզ Տիլք՝ Պ. Լապուշէրի հարցման պատասխանելով՝ ըսաւ թէ այս միջոցիս բնաւ պատրաստ չէ Պուլղարիոյ իշխանին ընթացից վրայ իւր կարծիքն յայտնելու։

ԽԱՌՆ ԼՈՒՐԵՐ

Իւլայի երկրորդ տարեճանը տըրուեցաւ Չէթինեէի դեսպան Բիզապէյի։

— Վագըթ իւր այս աւուր քաղաքական տեսութեան սիւնը կը յայտարարէ թէ Հելլենական կառավարութիւնը լիազօր իշխանութիւն տուած լինելով իւր Կ. Պոլսոյ դեսպանին որ ստորագրէ Թուրքօ-Հելլենական պայմանագիրն, ամէն դժուարութիւն վերջ գտած է այժմ։

— Լիբանանու կառավարիչ Ռիւսթէմ փաշա Կ. Պոլիս եկաւ երէկ։

—Մէքքէի և Մէտինէի միջեւ հաղորդակցութեանց ապահովութեան հսկելու համար Մէքքէի Շէրիֆըն Արաբաց պատուաւոր Շէյխերէն երեք անձի պաշտօն յանձներ է իրենց ձիաւորներով պահպանութիւն ընել ճանբուն վրայ, այս գրաւոր պայմանաւ, որ եթէ աւազակութիւն տեղի ունենայ, վնասն այդ Շէյխերը տուժեն։

—Երէկ Բ. Դուռն եկած մասնաւոր հեռագիր մը կը ծանուցանէ թէ Տէրվիշ փաշա պէտք եղած զգուշական միջոցները ձեռք առնելէ յետոյ՝ իւր զօրքերով Ալպանիոյ վերին կողմերը գնացեր և իփէք հասեր է գրեթէ առանց կռուի։ Ջերբակալել տուեր է Ալպանիական Միութեան անդամներէն նաև երեք հոգի, Օսման Աղա, Խալիլ Պէյ և Եուսուֆ Պէյ անուն, և Կ. Պոլիս ղրկեր է ընդ հսկողութեամբ։

—Թուրք լրագիրք կը ծանուցանեն թէ Անէզէ Արաբ ցեղին Շէյխերն ավերապահ մասուցեր են Պաղտատի և Սուրիոյ կուսակալաց, խնդրելով որ Սուրիոյ, Պաղտատի և Պասրայի միջեւ բանող օտար թղթատարութեանց տեղ Օսմ. կանոնաւոր թղթատարութիւն մը հաստատուի։

—Պաղտատէն եկած լուրերէ առնելով Վագըթ կը ծանուցանէ այսօր թէ Պաղտատի կողմերը ժանտախտը նուազել սկսած է, և նոքա որք իրենց բնակարաններէն հանուած և ուրիշ տեղ փոխադրուած էին, սկսեր են վերադառնալ իրենց տեղերը։

—Վագըթ կը ծանուցանէ թէ Պաղտատի ընդհանուր դատախազը դատադողի փոխեր է յիշեալ քաղաքէն, և չգիտցուիր թէ ո՛ւր գընացեր է, բայց փախստեան պատճառը չըսեր։

—Թուրք լրագիրք այսօր ալ կը յիշեն նոր խռովութիւն մը Հօրանի կամ Հաւրանի լեռնոտ գաւառակին մէջ ի Սուրիա, բայց պարագայները չեն ճշդեր։

—Խիստ հրամաններ տրուեցան գաւառական իշխանութեանց, որպէս զի մասնաւորհսկողութիւն ընեն այն տրոց մասին, զորս հանքային արտադրութիւններէ պարտին վճարել տէրութեան հանքերը բանեցնող վարձակալք։ Եթէ սոյա ձեռքն այն տրոց ընկալագիրը չգտնուի, հանքային արտադրութեանց փոխադրութիւնը պիտի արգիլուի։

— Պարսկաստանի դեսպանն Եւմիրկէնի մէջ Պիլըրի Մէհմէտ Էֆէնտիի ծովեզերեայ ապարանը գընեց իրեն համար ամարանոց ընելու նպատակաւ։

— Մահմուտիէ և Օսմանիէ զըրահաւորք երէկ Ոսկեղջիւր մտան իրենց սպառազինումն ամբողջացընելու համար։

—Գաւառական իշխանութեանց տուած տեղեկութիւններէն հասկցուելով թէ այլ և այլ տեղեր հաստատուած խոյամ գաղթականք դեռ լաւ չեն հաստատուած իրենց նոր բնակավայրերը, կառավարութիւնն եօ տուաւ իւր աւչի որոշումն, որուն համեմատ յիշեալ գաղթականներէն ալ զօրք պիտի առնուէր։

— Մինչդեռ Պուլղարիոյ իշխանութիւնը սահմանադրական կնճիռներու և վարչական խառնաշփոթութեանց ասպարէզ դարձած է, Արեւելեան Ռումէլիի Պուլղարք քաղաքական անձեռնհասութեան սեւ բիծն իրենց ազգին վրայէն վերցընելու կ'աշխատին, և սահմանադրական կարեւոր զարգացմամբ հակապատկեր մը կը ձեւացնեն իրենց հիւսիսային եղբարց դէմ։ Կազմական կանոնագրին տրամադրութեանց համեմատ Նահանգային ընդհանուր ժողովոյ համար կատարուած ընտրութիւնք վերջացան առանց ամենափոքր անկարգութեան։ Պուլղար ընտրելիք ամեն կողմ յաղթող հանդիսացան, ինչպէս որ կ'սպասուէր իրենց ստուար մեծամասնութենէն։ Արեւելեան Ռումէլիի 18 շրջանակներէն, 16ը Պուլղար երեսփոխաններ ընտրեցին։ Միայն Գափաքլիի գաւառակին մէջ Յոյներն իրենց առջի երեսփոխանը վերստին ընտրելու յաջողեցան, բայց Աչնօլուի մէջ Թուրք ընտրելին յաղթութիւն ստացաւ Յոյն ընտրելոյն վրայ։ Ընտրուած անձինք ընդհանրապէս արժանաւոր մարդիկ են, և իրենց սահմանադրական իրաւունքները լիովին վայելելու համար ժողովրդեան ամեն տարրերը մեծ ջանք ի գործ դրին։

—Մեր Զմիւռնիոյ թղթակիցը նամակ մը կը գրէ մեզ այնպիսի նիւթոյ մը վրայ, որոյ նկատմամբ այժմ բարձրագոյն հրաման կայ բան չհրատարակելու։

—Պուլղարաց էկզարք Գեր. Եուսէֆ, որ ժամանակէ մ'ի վեր Կ. Պոլիս կը գտնուէր, երէկ ճանբայ ելաւ Փիլիպէ երթալու, ուստից պիտի ուղեւորի մինչև Սոֆիա։

—Եւրոպական լրագրոց մէջ հրատարակեալ հեռագիր մը կը ծանուցանէ թէ երեք հարիւրի չափ զինեալ Արաբներ հանրածանօթ Էնթիտայ ագարակին վրայ յարձակելով գրաւեր և աւերածութիւն ըրեր են։—Այս ագարակը Խայրէտտին փաշային էր, որ վաճառած էր Մարսիլիայի Ֆրանսական ընկերութեան մը, բայց Անգղիական հըպատակ հրեայ ագարակատէր մը պնդելով որ իւր ագարակին կից է, ինք առնուլ ուզեր էր, և վէճը դեռ վերջ չէր գտած։

—Եւրոպական լրագիրք Կ. Պոլսէն տրուած հեռագրալուր մը կը հըրատարակեն, իբր թէ Վեհ. Սուլթանը պաշտօնանկ ըրեր է Թունուզի Պէյն, որովհետև հասկըցուեր է թէ ի սկզբան կարծել տըւածին չափ դժկամակութեամբ չէ ընդուներ Ֆրանսական հովանաւորութիւնը. բայց Ֆրանսական կառավարութիւնն յայտարարեր է թէ ինք իւր գահուն վրայ պիտի պահէ Թունուզի Պէյը։ — Թուրք լրագիրք այսպիսի լուր մը չեն հըրատարակած մինչև ցարդ։

—Հիւսիսային Ալպանիոյ խաղաղացման գործը գրեթէ վերջացած լինելով, կը կարծուի թէ Տէրվիշ փաշա Օսմ. առաջին պատուիրակ պիտի անուանի Ցունաստանի թաղու որոշուած տեղերու յանձնման և այլ մանրամասնութեանց գործադրութեան հսկելու համար։

—Անցեալ շաբթու լուր տուեր էինք թէ Մանասթըրի գաւառին մէջ աւազակներն երեք վաճառականաց ագարակները գրաւեր էին յայտարարելով որ եթէ իրենց 5,500 ոսկի չվճարուի, ամեն ինչ կրակի պիտի տան։

Այժմ կը ծանուցուի թէ աւազակներն իրենց խօսքին վրայ հաստատ կեցեր են։ Այդ գումարը ժամանակին վճարուած չլինելով, ամեն բան հրկիզեր են։

— Յորմէ հետէ Թունուզի դաշնադիրը կնքուեցաւ և Ափրիկեան Տրիպոլսոյ վրայ Իտալական գետաւորութեանց խօսքն ելաւ, Վագըթ կրօնական ջերմ եռանդէ մը բռնուած կը թուի։ Իւր այս աւուր քաղաքական տեսութեան մեծագոյն մասը կը նուիրէ պնդելու համար ասս կէտի վրայ թէ Ափրիկեան Տրիպոլսոյ իսլամական նահանգը պէտք է կեդրոն մը լինի նոր ջանքերու, որովք Խալիֆայի գաղափարը պիտի տարածուի Ափրիկէի բոլոր իսլամ բնակչաց մէջ, և այսպէս նոքա Օսմանեան իշխանութեան հետ հզօր կապ մը պիտի ունենան։ Վագըթի մեծ փափաքն այս է թէ պէտք է այժմէն գործածուի այնպէս, որ օր մը Կ. Պոլսէն եկած հրաման մը բաւէ ճիհատ (կըրօնական պատերազմ) սուրբ դրօշին ներքև համախմբելու հարիւր հազարաւոր Ափրիկեցի Արաբներ։

— Ռումանիոյ կարոլոս թագաւորին թագադրութեան արարողութիւնն ամսոյս 10/22ին կատարեցաւ պայծառ հանդիսիւ։

Թագաւորը զօրաբաժնի հրամանատարի համազգեստ հագած էր, թագուհին արքայական երկայն ամբան մը կը կրէր, և նոցա հետ էին թագաւորին եղբայրը, դահաժառանգ իշխան Լէոբոլտ ֆոն Հոհէնձօլլէրն և երկու որդիքը։

Նախարարք, ծերակոյտի անդամք, երեսփոխանք, քաղաքային և զինուորական բոլոր երեւելիք, դեսպանական մարմինն ամբողջապէս և բազմաթիւ տիկնայք շարուած կը կենային տախտակամածներու վրայ, որք կէս շրջանակ մը կը կազմէին։ Արքեպիսկոպոս Մետրապոլիտն և Մոլտավիոյ Մետրապոլիտը բարձրաստիճան եկեղեցականներէ շրջապատեալ, կատարեցին թագերուն օրհնութիւնը։ Թագաւորին թագը Բլէվնայի թընթանօթոյ պղնձաէն շինուած էր և Պուքրէշի արհեստաւորք բանած էին զայն. թագուհւոյն թագն ոսկիէ էր։ Ռումանիոյ բոլոր քաղաքները ներկայացուցիչ ունէին այս հանդիսին մէջ, որ ճշմարտապէս ազգային եղած է ամեն պարագայիւք, և ժողովրդային ուրախութեան մեծամեծ ցոյցերու առիթ մ'եղած երկու օր շարունակ։

—Անցեալ շաբթու Ֆրանսական Թան լրագրին մի յօդուածն յիշած էինք, որոյ մէջ ծանուցուած էր թէ «Ֆրանսայի կառավարութիւնը պաշտօնագիր մ'երեւան հանած է, զոր 1864ին Բ. Դրան արտաքին գործոց նախարարը ղրկած է եղեր առ Պ. Տը Մուլթիէ դեսպան Ֆրանսայի ի Կ. Պոլիս, և որոյ մէջ Դուռն ուրախութիւն կը յայտնէ եղեր տեսնելով որ Ափրիկէի մէջ Ֆրանսական երկիրները Թունուզի անկախ պէյութեան երկիրովը բաժնուած են օսմանեան երկիրներէն»։

Բ. Դուռը մայրաքաղաքիս Մէսէնճըր լրագրին մէջ հրատարակեալ պաշտօնական ցրկուցմամբ մը կը հերքէ Թան լրագրին տուած տեղեկութիւնն իբրև սխալ և մըտացածին։

«Ճշմարիտ իրողութիւնն այս է թէ, կ'ըսէ պաշտօնական ցրկուցումը, 1864ին Պ. Տը Մուլթիէ հարցուցեր էր Բ. Դրան թէ արդեօք դիտաւորութիւն ունի՞ Թունուզի մէջ հաստատեալ վիճակը փոփոխելու, ինչպէս որ իւր կառավարութիւնը կ'իմանար։ Բ. Դուռը պատասխանեց թէ բնաւ միտք չունէր Թունուզի մէջ հաստատեալ իրաց վիճակը փոփոխելու, և թէ Վեհ. Սուլթանն այդ գաւառին վրայ իւր օտարափառ նախնիքներէն ժառանգած իրաւունքը պինդ կը բռնէր։ Պ. Տը Մուլթիէ բերկրութեամբ արձանագրեց այս յայտարարութիւնն և բնաւ առարկութիւն մը չըրաւ իւր պատասխանին մէջ՝ այն յայտարարութեան դէմ, զոր Ալի փաշա ըրած էր Թունուզի գաւառին վըրայ Վեհ. Սուլթանին ունեցած վեհապետական իրաւանց նկատմամբ։

—Հօրի բուռ Հրեայք վերջին օրերս Ռուսիայէն գաղթած են դէպ ի Գերմանիա, Աւստրիա և Ռումանիա, և դեռ կը շարունակեն գաղթել։

—Անգլիոյ երեսփոխանաց ժողովին Հրեայ երեսփոխանք և նոքա որք կը համակրին իրենց, վերջերս մեծ ողմուկ հանեցին յիշեալ ժողովոյ մէջ այն խժդժութեանց մասին որոց կ'ենթարկուին Հրեայք Ռուսիոյ հարաւային գաւառաց մէջ։ Գանգատեցան թէ Անգլիական կառավարութիւնը՝ միայն սակաւ կառավարութեանց գործերուն կը միջամտէ, իսկ բան մը չըներ Ռուսիոյ պէս հզօր տէրութեան մը մէջ գործուած բռնութեանց։ Սըր Չ. Տիլք փորձեց բացատրել թէ այն զեղծմունք, որոց համար Անգլիա միջամտեր էր Թուրքիոյ կառավարութեան քով, տարբեր բնութիւն ունէին այն զեղծումներէն որք այժմ տեղի կ'ունենան Ռուսիոյ մէջ։ Դիտել տուաւ թէ զանազան կառավարութիւնք այլ և այլ ժամանակներ միջամտած են Ռուսիոյ կառավարութեան քով ի նպաստ Հըրէայ բնակչաց, և մինչև իսկ այն Հրէից՝ որք օտար տէրութեանց հըպատակ են, բայց արդիւնք չեն ունեցած իրենց ձեռնարկներուն։ Իտալայի երեսփոխան մ'ալ խօսք առնելով հարցուց հեգնաբար որ և թէ Անգլիական կառավարութիւնն յանդիմանութիւններ ուղղէ Ռուսիոյ կառավարութեան այն հարստահարութեանց համար որոց կ'ենթարկուին Ռուսիոյ Հրեայք, արդեօք ինք ալ իւր կարգին մօտիկ պիտի ընէ՞ այն յանդիմանութիւնները զորս Ռուսիա թերեւս օր մ'ուղղէ իրեն՝ այն հարստահարութեանց համար որոց կ'ենթարկուին Իռլանտայի բնակիչք։

Պ. Հէնրի տը Ուորմս, հարուստ Հրեայ երեսփոխան մը, իւր համակրութիւնները լոկ Հրէից վրայ սահմանափակել չուզելով՝ հարցուց նաև թէ Անգլիական կառավարութիւնը գիտցութիւններ ըրա՞ծ է Պարսից կառավարութեան՝ իւր քրիստոնեայ հպատակաց վիճակին նկատմամբ, և թէ արդեօք Պարսկաստան այն տէրութեանց կա՞րգն է ուր Անգլիական կառավարութեան գիտողութիւնները կրնան քիչ կամ շատ դոհացուցիչ արդիւնք ունենալ։ Սըր Չարլզ Տիլք հաստատական պատասխան տուաւ, յայտարարելով թէ դիտողութիւններ եղած են Թէհրանի կառավարութեան ի նպաստ ո՛չ միայն քրիստոնէից՝ այլ և Հրէից։

—Մեր Զմիւռնացի ազգայիններէն Մեծ. Պօղոս աղա Մ. Ջաքարեան՝ ներկայ մայիս 1էն սկսեալ տարեկան մը Մասիս նաւերեւ Զմիւռնացի Սիւնեաց դպրոցի Մանկավարժական ընկերութեան։

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ

Թունուզի խնդրոյն վերաբերեալ թղթակցութեանց կապոյտ տետրակն հաղորդուեցաւ Անգլիոյ Խորհրդարանին, և ամենուն հետաքրքրութիւնն յագեցաւ։

Երեք մասի բաժնուած է թղթակցութիւնք. առաջին մասն, որ ամենէն կարևոր և հետաքրքրաշարժն է ըստ մեզ, 1878ին Լորտ Սալիսպըրիի և Պ. Վատինկթոնի միջև եղած խօսակցութիւնքն և սոցա հետևանք եղող թղթակցութիւնները կը պարունակէ։

Սոցա մէջ առաջինն է 1878 յուլիս 26 թուով Պ. Վատինկթոնի մի նամակն ուղղեալ առ Տ'Արքուր մարքիզ, դեսպան Ֆրանսայի ի Լոնտրա։

Այն նամակին մէջ Պ. Վատինկթոն Բ. Դրան և Անգլիոյ միջև կնքուած յունիս 4ի պաշտպանողական դաշնակցութեան պայմանագրին յիշելէ յետոյ կ'ըսէ. «Երբոր Լորտ Սալիսպըրիի հետ յիշեալ պայմանագրին յԱրևելս յառաջ բերելիք արդեանց և մասնաւորապէս Միջերկրականի երկու ծովեզերեայ գլխաւոր ազգութեանց՝ Ֆրանսայի և Անգլիոյ համար ունենալիք հետևանաց վրայ կը խօսէինք, մեր ուշադրութիւնը Թունուզի Պէյութեան վրայ դարձաւ։

«Լորտ Սալիսպըրի անգէտ չէր այն հոգածութեան, որ այդ փոքրիկ երկրին բաղդն և ներքին խաղաղ վիճակը պիտի պատճառէր Ֆրանսայի, որովհետև Թունուզ Ճէզայիրի անմիջական դրացի լինելով, կը հարկադրէ մեզ հանապազ աչերնիս բաց ունենալ իր վրայ։ Լորտ Սալիսպըրի յոյժ բարեկամական և միանգամայն բացայայտ կերպիւ հասկցուց ինձ թէ Անգլիա որոշած էր բնաւ արգելք մի չհանել մեր դէմ այն կողմէ. թէ՝ ըստ իւր խորհրդածութեան՝ մեզ միայն կը վերաբերէր մեր շահուն պահանջման համեմատ կարգադրել Պէյին հետ մեր յարաբերութեանց բնութիւնն ու ընդարձակութեան աստիճանն, և թէ Թագուհւոյն կառավարութիւնը կանխաւ կ'ընդունի այն ամեն հետևանք զոր Ֆրանսայի աշխարհակալութեան բնական ընդարձակումը կրնայ ունենալ Թունուզի բաղդին վրայ։ «Ինչ որ կամմար դառիք, այնպէս ըրէք Թունուզի մէջ, ըսաւ Նորին Ազնուութիւնը. Անգլիա դէմ չպիտի կենայ և Ձեր որոշմունքը պիտի յարգէ։» Աւելի ուշ մ'ալ դարձեալ այն խնդրոյ վրայ խօսք բացուելով Լորտ Սալիսպըրի առանց վարանելու ըսաւ ինձ թէ բարոյապէս անհնար էր որ ներկայ կառավարական վիճակը կարենայ տևել ի Թունուզ, և թէ՝ ըստ կարծեաց Անգլիոյ կառավարութեան՝ Ֆրանսայի կը վերաբերի նախապահել վերածնութեան այդ երկրին, որ մեծամեծ յիշատակներով նուիրագործեալ է։

"Ես ալ բնականաբար շնորհակալութիւն յայտնեցի Լորտ Սալիսպըրիի և աւելցուցի թէ իւր ըրած յայտարարութիւնները թանկագին դրաւական մի կը նկատեմ այն բարեկամական համաձայնութեան՝ որ պէտք է տիրէ մեր երկու ազգաց մէջ, և ես բարեբաղդութիւն պիտի համարիմ ինձ այդ յայտարարութիւնները կառավարութեանս հաղորդել։"

Պ. Վատինկթոն այս տեղեկութիւնները տալէ յետոյ կը խնդրէ Տ'Արքուր կոմսէն իմացնել Լորտ Սալիսպըրիի թէ իւր ըրած յայտարարութիւնները լաւ տպաւորութիւն մ'ըրած են Ֆրանսայի կառավարութեան վրայ, և կ'աւելցնէ թէ Լորտ Պիքընսֆիլտ ալ Պէրլինի մէջ նոյն յայտարարութիւններն հաստատեր է, որով, կ'ըսէ, բնաւ կասկած չը մնար թէ Թագուհւոյն կառավարութեան այլ և այլ անդամք կատարելապէս համամիտ են այս խնդրոյս վրայ։

Տ'Արքուր կոմսն այս նամակը Լորտ Սալիսպըրիի հաղորդելով նա ալ 1878 օգոստ. 7 թուով պատասխան մի կը գրէ առ Լորտ Լայընս դեսպան Անգլիոյ ի Փարիզ, և կ'ըսէ թէ «արդարև Թունուզի խնդրոյն վրայ քանի մ'անգամ յոյժ գոհացուցիչ խօսակցութիւններ ըրած եմ Պ. Վատինկթոնի հետ 'ի Պէրլին, բայց այն խօսակցութիւնք անձնական բնութիւն մ'ունէին, և չէին տարբերիր այն խօսակցութիւններէ, որք ամեն օր կը լինէին լիագորաց միջև։ Այս պատճառաւ չնշանակեցի այն ժամանակ ըրած խօսքերս, ոչ ալ համառօտիւ Ձեզ հաղորդեցի, ինչպէս որ սովորութիւն է՝ երբոր կարևոր խօսակցութիւնք լինին արտաքին գործոց պաշտօնատան մէջ։ Ուստի չեմ կրնար ըսել թէ արդեօք Պ. Վատինկթոն ճշգիւ վերարտադրա՞ծ է իմ և իւր գործածած բառերը։ Սակայն իւր յիշատակութեանց ընդհանուր ճշդութիւնը կը ճանչնամ։» Զայս ըսելէ յետոյ Լորտ Սալիսպըրի գոհութիւն կը յայտնէ Ճէզայիրի մէջ Ֆրանսայի ձեռնարկած քաղաքակրթական մեծ գործին վրայ, որուն արդիւնքը պիտի լինի, կ'ըսէ, բնականաբար յարմար դատած ժամանակ իւր դրացի Թունուզի դառնալն կառավարութեան վրայ ճնշում բանեցնել վճռական զօրութեամբ։ Անգլիա երկար ժամանակէ ի վեր այս արդիւնքն անխուսափելի նկատած և առանց դժկամակութեան ընդունած է։ Անգլիա որ և է յատուկ շահ մի չունի այդ երկրի մէջ, որպէս զի պարտաւորի կասկածով ու երկիւղիւ նկատել Ֆրանսայի արդար և ամենուն ազդեցութիւնն։ Սակայն կը կարծեմ թէ Պ. Վատինկթոն կրնայ սխալ հասկցած լինել իմ խօսքս՝ երբոր Թունուզի այժմեան կառավարութեան մօտալուտ անկումը նախատեսել կը տայ ինձ։ Իմ ունեցած տեղեկութիւնքս հաւատալ կը տան ինձ աւելի թէ այդ կառավարութիւնն՝ եթէ դուրսէն հարուած կամ բախումն մի չկրէ՝ կրնայ երկար ժամանակ տևել։ Սակայն եթէ այդ անկումն, որ կրնայ հեռանալ, տեղի ունենայ, Անգլիոյ բռնած դիրքը չպիտի փոխուի։ այլ պիտի շարունակէ դարձեալ ընդունիլ Ֆրանսայի պէս քաղաքակիրթ և հզօր երկրի մի դրացութեան բնական արդիւնքն, որոց դէմ իրեն յատուկ և հակառակ պահանջմունքներ չունի։»

Ահա այս է Լորտ Սալիսպըրիի և Պ. Վատինկթոնի միջև նախ անպաշտօն և ապա պաշտօնապէս եղած բանակցութեանց գլխաւոր կէտերուն բովանդակութիւնն, յորմէ յայտնի կը տեսնուի որ Անգլիա 1878ին քաջալերած է զՖրանսա ոչ միայն իւր ազդեցութիւնն ընդարձակելու Թունուզի վրայ, այլ մինչև իսկ բոլորովին զայն գրաւելու, բացարձակ չեզոքութիւն խոստանալով Անգլիոյ կողմէ։ Ուստի մեծ իրաւամբ դիտողութիւն կ'ընէ անգլիական կցոյ լրագիրը թէ Ֆրանսայի և Անգլիոյ կառավարութեանց միջև փոխանակուած (վերոյիշեալ) պաշտօնագրերը տեսնելէ յետոյ դժուարին է գուշակել թէ Անգլիա ի՞նչ բանի վրայ հիմնելով կրնայ Ֆրանսայի զօրութեան ու ազդեցութեան Թունուզի մէջ ընդարձակուելուն դէմ բողոքել։

Սեթմանտալ լրագիրն ալ կը պնդէ թէ Թունուզի վերաբերեալ թղթակցութեանց դեռ ոչ հրատարակեալ մասին մէջ կը գտնուի Պ. Վատինկթոնի, կոմս Պօրթիի և Լորտ Սալիսպըրիի միջև եղած այն խօսակցութեան յիշատակութիւնն, որոյ մէջ ըսուած է թէ Իտալիա կրնայ Տրիպոլիսն առնուլ իբր փոխարինութիւն, երբոր Ֆրանսա Թունուզի երկիրն առնու։

Տեսնեմք թէ այս հետաքրքրաշարժ և միանգամայն գայթակղական յայտնութիւնն ալ ի՞նչ աստիճան ստուգութիւն ունի։

ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆ
ԹՈՒՆՈՒԶԻ ԽՆԴՐՈՅՆ

ՇՐՋԱԲԵՐԱԿԱՆ
Պ. ԲԱՐԹԵԼՄԻ ՍԷՆԹ-ԻԼԷՐԻ

(Շար. և վերջ.)

"Պատմութենէն այսչափ վկայութիւններ ցուցընելէ յետոյ, Բ. Դուռը չկրնար զարմանալ տեսնելով որ ամեն անգամ Ֆրանսա մերժած է ճանչել իւր գերիշխանութիւնը Թունուզի վրայ։ Մեզ համար տարբերութիւն չըներ ընդունիլ թէ Դուռը կէս դարէ ի վեր միշտ կը պնդէր իւր պահանջմանց վրայ։ 1835ին վերստին ստացաւ իւր վեհապետութիւնը Տրիպոլսոյ վրայ, նուաճելէ յետոյ սարսափելի անկարգութիւններ։ Աւելի յարմար կը թըւէր տարածելու իւր վեհապետութիւնը Թունուզի վրայ, բայց Ֆրանսայի ազդու ընդդիմութեան առջև, հրաժարեցաւ այդ գաղափարէն։ Տասն տարի յետոյ, 1845ին, Սուլթանին սենեկապետներէն մին անուանման հրովարտակ տարած լինելով ի Թունուզ, Պէյը չուզեց հընազանդիլ։ Քսան տարիներ անցան առանց նոր փորձի, բայց դէպ ի 1864 ի վերջերն, հին դիտաւորութիւնք վերստին ձեռք առնուեցան, և այս անգամ Պէյութիւնն ինք խնդրեց իւր հաստատութիւնը կամ անուանումը Բ. Դրան կողմէ։ Արտաքոյ ձեռնարկ մ'էր այս՝ իշխանի մը կողմէ, որ ցարդ իւր անկախութեան յարած կը թուէր, բայց ազդու խորհուրդներ երկիւղ ազդած էին Պէյին ի մասին Դրան նկատմամբ իւր կացութեան, և զօրավար Խայրէտտին Կ. Պոլիս ղրկըւած էր հրովարտակն առաջարկելու և ստանալու։ Այս անգամ ևս Ֆրանսա ընդդիմացաւ, և փոխանակ Սուլթանէն եղած պաշտօնագրոյ մը, Պէյն և իւր խորհրդականք գոհ եղան Եպարքոսական պարզ նամակով մը, որ նոյն տրամադրութիւնները կը պարունակէր։ 1871ին մեր աղէտներէն օգուտ քաղեցին գործադրելու համար ինչ որ չէր եղած ո՛չ Լուի Ֆիլիբի թագաւորութեան միջոցին, յորժամ Ֆրանսական նաւատորմը քանիցս արգիլեց Օսմ. նաւատորմը Թունուզի մօտենալէ, ո՛չ ալ կայսրութեան ներքև, որ նոյնչափ կտրուկ ընթացք մը բռնած է։ 1871 հոկտ. 25ի հրովարտակն, որ մեր դժբաղդութեանց շնորհիւ ստացուած էր, Նոյեմբերի 18ին հրատարակուեցաւ Պարտոյի մէջ Խայրէտտինի կողմէ, յանուն Սուլթանին, և ընդունուեցաւ Պէյէն, որ աւելի կամ նուազ յօժարամտութեամբ խնդրած էր զայն։ Ինչ որ ալ լինի, Ֆրանսա բողոքեց, որպէս ըստ առաջնոյն։ Յայտարարեց թէ հրովարտակն իբրև չեղեալ կը նկատէր, և տասն տարիներէ ի վեր, ամեն անգամ որ պարագայք պէտք կը ցուցնէին, յայտնած է միշտ իւր հակառակութիւնը։ Տարակուսելի է թէ Դուռն իսկ, իւր յաջողութեան հակառակ, արդեօք շատ պահանջ ըրած էր ի գործ դնելու իւր իրաւունքն, և 1871ի հրովարտակն, որ Թունուզեան իշխանութեան անկախութիւնը կը ջնջէր, ուղղակի շահ ունեցող մի քանի տէրութիւններէ դատ անծանօթ մնաց ընդհանուրին համար։ 1871ի դրութեամբ, Թունուզ Դրան գերիշխանութեան տակ դրուած է մասամբ։ Պէյին իշխանութիւնն ստուգիւ դեռ կը ճանչուի իբրև ժառանգական, որպէս եղած էր երկու դարերէ ի վեր։ Բայց Պէյը պարզ Վալի մը կը լինի,—այն է, ընդհանուր կառավարիչ Թունուզի վիլայէթին։ Իբրև հարկաւոր հետևութիւն այս խորին փոփոխութեան, իշխանութիւնն ո՛չ ևս իրօք ժառանգական է Հիւսէյինեան գերդաստանին մէջ, ինչ որ ալ ըսէ հրովարտակին տառական բնագիրն։ Ընդհանուր կառավարիչ կամ Վալի մը փոփոխելի է իւր վեհապետին կամքով, և կարելի է որ արդի Պէյը իւր իսկ Ճիաստով, այսինքն իւր գահուն, իւր ազատութեան և թերևս իւր կենաց կորուստով հասկընայ թէ ինչ մեծ սխալ գործել տըւին իրեն իւր անմիտ խորհրդականք։ Մուհամմէտ-էս-Սատըգ փախուստ չունի Ֆրանսայէն, որ ծանր դանդաղանաց հակառակ՝ թշնամութիւն չյանուցաներ Պէյին ո՛չ գերդաստանին, ո՛չ անձին, ո՛չ ալ պետութեանը դէմ։ Իսկ Դրան հետ՝ ընդհանրական՝ ամեն բանէ կրնայ երկիւղ ունենալ։ Դրան հետ մեր յարաբերութեանց արդի վիճակին մէջ, որք անկեղծապէս բարեկամական և համակրական են, ուրախ կը լինէինք տարբեր կերպիւ նկատելով Թունուզեան խնդիրը. բայց մեր դաւոն ճշմարտութիւնը խնդիր չվերցըներ։ Կրնամք իսկ հարցնել Դրան որ եթէ Պէյն իւր Վալին է, ինչո՞ւ համար չարգիլեց զնա երկու տարիէ ի վեր այնպիսի թշնամական ընթացք մը բռնելէ Ֆրանսայի նկատմամբ, և ինչո՞ւ համար չախատեցաւ առջևն առնլու ներկայ տագնապին, զոր մեք՝ մեր կողմէ՝ երկար ժամանակ աշխատեցանք ի բաց վանել։ Այդ տագնապ, որոյ հետևանքներն որչափ հնար է սահմանափակել ջանացինք, պիտի յանգի դաշնագրոյ մը, որ պիտի պաշտպանէ զմեզ թէ՛ այն արշաւանաց դէմ, որք պարբերաբար տեղի կ'ունենան մեր սահմանագլխոյն վըրայ, և թէ՛ այն ապօրէն վարմանց դէմ, որոց յաճախ գործիք և կեդրոն եղած է Պարտոյ, (բնակավայր Թունուզի Պէյին)։

"Սոքա են մեր զօրք ղրկելուն նպատակներն, և չեմ վարանիր ըսելու թէ մեք Եւրոպիոյ ընդհանուր հաւանութիւնն ունիմք, ուր որ անհիմն նախապաշարմունք չեն կուրցուցած մարդոց միտքը։ Այդ է մեր ընթացքը Դրան նկատմամբ և Թունուզի նկատմամբ։ Մեք բարի տրամադրութիւններ եւեթ ունիմք երկուքին համար ալ, և Պէյէն ուրիշ բան չեմք խնդրեր, բայց եթէ թշնամի չլինել մեզ։ Եթէ Պէյութիւնն իւր յատուկ շահերը կը մոռնէ, ինք մեր դաշնակցութենէն անհունապէս աւելի կըրնայ օգտիլ քան թէ մեք իրեն հետ դաշնակցելով։ Կրնամք ընծայել իրեն բոլոր բարիքներն այն քաղաքակրթութեան զոր կը վայելեմք։ 1847էն ի վեր մեք Թունուզի մէջ հաստատեցինք թղթատարութիւն, 1859ին և 1861ին հեռագիր. 1877ին և 1878ին 50 փարսախ երկայնութեամբ երկաթուղի մը, Ճէզայիրի սահմանագլխէն ի Թունուզ։ Այժմ իրեն համար կը շինեմք երկու երկաթուղիներ, մին Թունուզը Պիզերթայի հետ միացնող, ի հիւսիսակողմն, 20 փարսախ երկայնութեամբ, և միւսը Թունուզը Սուսայի հետ միացնող ի հարաւակողմն։ Ի մօտոյ պիտի սկսիմք աւելի դժուար գործ մը, այն է բուն իսկ Թունուզի առջև նաւահանգիստ մը, որ կոչէ թան մայրաքաղաքին հետ յարաբերութեան մէջ պիտի դնէ։ Թունուզի արժեթուղթերէն, Ֆրանսայի արժեթղթատետրք՝ Անգլիոյ և Իտալիոյ արժեթղթատետրաց հետ՝ երեք հինգերորդէ աւելի ունին։ Ազրիանոսի չքեղ ջըրուղին, որ ընտիր ջուր կը բերէ ի Թունուզ, վերաշինեցաւ Ֆրանսայի ճարտարապետէ մը։ Երբոր բարեկամական յարաբերութիւնք վերսկսին, պատրաստ եմք սկսիլ ուրիշ ոչ նուազ օգտակար ձեռնարկներ. — փարոսներ եզերաց վրայ, ներքին ուղիներ կարգ մի բազմամարդ և բարգաւաճ քաղաքներ իրերաց հետ միացնելու համար. ընդարձակ ոռոգումներ այնպիսի երկրի մը մէջ՝ ուր գետեր չեն պակսիր, բայց օգտակարապէս չեն գործածուիր, ինչպէս նաև անտառներն՝ ամեն տեսակէ աստ հանքերու չահեցում։ Պէյութեան մէջ Եւրոպայեցւոց ստացած և մինչև իսկ բնիկներու ձեռքը դըրւած հողերու բարւոք մշակութիւն. տաք ջրոց աղբիւրներու գործածումն, զորս Հռովմայեցիք գտեր և գործածեր էին։ Թունուզ ընդհանրապէս յոյժ բերրի է, ինչպէս հին կղզեգտնի հրաշալի հարստութիւնը կը ցուցնէ ըստ բաւականին։ Ֆրանսայի պաշտպանութեան ներքև այդ երկրի բոլոր բնական ձիրքերը կրնան բեղմնաւորիլ նոր դրութեանց բոլոր ազդուութեամբն և ընդարձակութեամբ։ Կրնամք յաւել իսկ որ եթէ Պէյը վստահի մեզ, ներքին վարչութիւնը կրնայ ստանալ ոչ նըւազ հարկաւոր և ստոյգ բարւոքումներ։ Մեծ եւ համեմատաբար դիւրին գործ մ'է մտցընել թէ՛ տուրք հաւաքման մէջ, թէ՛ հասութից մատակարարութեան մէջ և թէ՛ հաշուակալութեան մէջ մեր եւրոպական վարչութեան կանոնաւորութիւնն։ Ո՛չ նուազ կարևոր ծառայութիւն մի կը լինի դատարաններն բարւոքել ըստ այն սկզբանց՝ զորս տէրութիւնք ընդունած են Եգիպտոսի դատական բարենորոգման համար։ Միայն Ֆրանսա չօգտիր այս ամեն յառաջդիմութիւններէ, զորս Պէյութիւնը կրնայ ըստանալ եթէ ուզէ։ Բոլոր քաղաքակրթեալ ազգերը կ'օգտին ի դոյանէ, և ոչինչ կ'արգիլէ զմեզ առանց երկրակալութեան և առանց պատերազմի, ընել Թունուզի համար ինչ որ արդէն կ'ընեմք Ճէզայիրի մէջ, կամ ինչ որ Անգլիա կ'ընէ Հնդկաստանի մէջ։ Սրբազան պարտականութիւն մ'է այդ, զոր բարձրագոյն քաղաքակրթութիւն մը կը պարտի նըւաղ յառաջադէմ ժողովրդոց։ Ձեր ուշադրութեան կը յանձնեմ այս նկատողութիւնները, զի կրնան օգնել լուսաւորելու նոցա միտքն որք անկողմնակալ ոգւով կը փափաքին տեղեկանալ Ֆրանսական հանրապետութեան դիտմանց Թունուզի նկատմամբ»։ (1)

ԵՊԻՐՈՍ

Շարունակութիւն Պ. Մաքէնզի Ուալլասի տեսութեան։

Առաջին անգամ, Ալպանիոյ մէջ փոքր ինչ բարեփոխութիւն մտցնողն էր Թէփէլէնցի Ալի փաշան, որոյ անունը՝ Լորտ Պայրըն ընտանի ըրած է Եւրոպացւոց։ Յաղթութեանց և խարդաւանութեանց յաջող ընթացքով, այս դեռատի և փառասէր Ալպանիացին, որ իւր ասպարէզն հրացանով մ'և քանի մը դահեկանով սկսած էր, Եանեայի փաշան և գրեթէ ամբողջ Եպիրոսի ինքնիշխան տէրն եղաւ։ Երբ կայսերական զօրքն իրեն յաղթեց, իւր իշխանութիւնը Սուլթանին անցաւ, և անկէց ի վեր Դրան ազդեցութիւնը տիրած է բոլոր գաւառին մէջ։ Ժողովրդային յամառ դիմադրութեանց և երբեմնակի ապստամբութեանց հակառակ, Սուլթան Մահմուտի կողմէ ներմուծուած և իւր յաջորդներէն յառաջ տարուած զինուորական և վարչական բարենորոգմունք, հետզհետէ մուտ գտած են երկրին մէջ, և ըստ բաւականին զսպած են հին ինքնիշխան Պէյերը։

Ուրիշ նուազ ազդու բայց աւելի արմատական ազդեցութիւն մ'ալ, ի վաղուց սկսած է բարեփոխել Ալպանիացւոց անկարգ և բարբարոսական վիճակը։ Արդէն հին ատեններն Հելլենական քաղաքակրթութիւնը թափանցած էր Եպիրոսի մէջ, և երկրին մեծ մասն իբրև Յունաստանի մի գաւառն կը նկատուէր։ Նորէն և նորէն Յունական տարրն արտաքին յարձակմանց ենթակայ եղաւ, և Սլաւ ու Ալպանիական մեծ գաղթականութիւնք նոյն իսկ նորա գոյութեան սպառնացան, բայց յամառութեամբ չը ձգեց իւր հայրենիքն, ուր ցարդ կը տիրէ, 2000 տարիներու տևական պատերազմէ մը յետոյ։ Հետզհետէ

---

(1).—Բ. Դուռն ալ ծանուցագրոյ մը մէջ պատմութենէն ցուցած է իւր վեհապետութիւնը Թունուզի վրայ, և իբրև պատմական խնդիր կարևորութեանը պատճառաւ, պիտի թարգմանեմք նաև Օսմ. ծանուցագրին այդ մասը։ Ս. Բ.

Ալպանիացիք ընդունեցին Յունաց լեզուն և կրօնն, և Եղլադայի զաւակաց նման Յոյներ եղան։ Յառն և ութերորդ դարուն վերջերն, Յունական քաղաքակրթութիւնը դըրեթէ արտաքսելով Ատտիկէէն և Պելոպոնեսէն, ապաստանարան գըտաւ Եանինայի մէջ, որ մին էր այն մեծ կեդրոններէն, որոնք տարածուեցաւ ազգային վերակենդանութեան, և Անկախութեան պատերազմին յառաջ բերաւ։ Այդ պատերազմին ժամանակ Եպիրոսի Յոյնք ոչ միայն համակրութիւն ցոյց տըւին Հելլենաց, այլ նաև մեծ դեր մը խաղացին կռւոյն մէջ։ Արդարև, յաճախ ըսուած է, և առանց մեծ չափազանցութեան, թէ Յունաստան իւր անկախութիւնը կը պարտի աւելի Քրիստոնեայ Ալպանիացւոց՝ քան թէ Յունաց։ Եթէ հանճարեղ քաղաքագիտաց մեծ մասն Խուլիանթիի նման Ֆէնէրցիներ էին, յանդուգն հրամանատարներէն շատն ալ Պօցարիսի նման Ալպանիացիներ էին։ Անշուշտ ամենամեծ գործը Քրիստոնէից թողուած էր, բայց նոյն իսկ Մահմետական ժողովրդեան մի մասն Յունական խնդրոյն համակրութիւն կը ցուցնէր, և այս իրողութիւնը դիւրաւ կրնայ բացատրուիլ։ Ալպանիացիք, և մանաւանդ Թօսքաներն, անտարբեր են կրօնական խնդրոց մասին, և միշտ պատրաստ են ընդունելու այն կրօնն՝ որ ամենէն աւելի աշխարհային առաւելութիւններ կը մատակարարէ։ Զարմանալի չէ ուրեմն, որ Թօսքաները, որ Մահմետական կրօնը կը դաւանին, չերմ Մահմետականներ չեն և ընկերական հաղորդակցութիւններ ունեցած են իրենց քրիստոնեայ հայրենակցաց հետ։ Ըստ որում Մահմետականութիւնն իր հետ քիչ դաստիարակութիւն և մտաւոր մըշակութիւն բերած էր իրենց, ընդհակառակն դաստիարակեալ մասը, թէ՛ Մահմետական և թէ՛ Քրիստոնեայ, իրենց զաւակներն Յունաց դպրոցները ղրկեցին և Յունարէն լեզուն գործածեցին։ Եթէ սորա վրայ աւելցնեմք նաև այն իրողութիւնը թէ, Ալպանիացիք ցարդ կատարելապէս հաշտ աչօք նայած չեն Օսմանեան իշխանութեանց, և թէ գըրկուած պաշտօնէից վրայ համակրութիւն չեն ունեցած, դիւրաւ կըրնամք հասկնալ թէ Եպիրոսի Մահմետականք, թէև պատրաստ Յունաց Անկախութեան պատերազմին առեն իբրև վարձկան զինուորներ Թիւրքաց զօր ծառայելու, յայնժամ քիչ մէնամտութիւն ցոյց տուին Յունաց այդ հայրենասիրական շարժման։

Երբ Եւրոպա Յունաստանի սահմանները որոշեց, սահմանագըլուխն Արթայի ծոցէն մինչև Վոլոսի ծոցը քաշուեցաւ, այնպէս որ ամբողջ Եպիրոս Օսմանեան տէրութեան տակ մնաց։ Ասիկայ ծանր հարուած մ՚էր այն Մեծ Գաղափարին կուսակիցներուն, և մանաւանդ Եպիրոսի հայրենասէր Յունաց, որք միշտ մեծ յոյս տածեցին թէ այս փափաքելի միացումը միայն առժամանակեայ կերպով յետաձգուած էր։ Մի և նոյն առենը խելացութեամբ պատրաստեցին, ոչ թէ ազգական ապստամբութիւններ յարուցանելով՝ որք միայն փափաքելի արդիւնքը կը յապաղեցնեն, այլ ժողովուրդը կրթելով, որ Հելլենական ծագման ամենէն աւելի զօրաւոր փորձն է։ Եանինայի բարձրագոյն կըրթական հաստատութիւնք վերակազմեցան և առատաձեռն օգնութիւններ ստացան հարուստ վաճառականներէ, և նուազ կարևոր քաղաքաց և գիւղօրէից մէջ նախակրթական և երկրորդական դըպրոցներ հաստատուեցան։ Եպիրոսի Սիլլոգոսին 1873–74 տարիներու տեղեկագրին նայելով, այն ժամանակ գաւառին մէջ 681 դպրոցք կային, 714 դասատուներով և 26,463 աշակերտներով, որոց համար ընկերութիւնը տարեկան մէկ ու կէս միլիոն դահեկան ծախք կ՚ընէր։

Սոյն կրթական հաստատութիւնք, որք Յոյն հայրենասէրներէ կը կառավարուին, և զուտ Հելլենական ոգւով մը ոգևորեալ են, ընդհանրապէս գաւառին մէջ Հելլենականութեան զօրանալուն և տարածուելուն մեծապէս օգնեցին։ Այժմ գաւառին հարաւային մասին բնակիչք, լեզուաբանական տեսակէտէ նկատելով, պէտք է կոչուին Յոյն կամ Յոյն-Ալպանիացի, զի թէև ի բնէ Յոյն չեն, այժմ բոլորովին կամ մասամբ Հելլենացեալ են։ Նիւպերնմթիսի խուզարկութեանց համեմատ, սոյն գաւառին Յունախօս ժողովրդեան թիւն է 145,000, Յոյն-Ալպանիացւոց թիւն է 100,000։ Առաջինք կը բռնեն 6,600 քառակուսի հազարամեթր տեղ, իսկ վերջինք 4,400 քառակուսի հազարամեթր միայն։ Այսպէս Եպիրոսի բոլորովին և մասամբ Հելլենացեալ ժողովըրդեան թիւն է 245,000, որք 11,000 քառակուսի հազարամեթր տեղ կը բռնեն, մինչդեռ գաւառին հիւսիսային մասին մէջ գտնուած զուտ Ալպանիայի ժողովրդեան թիւն է 165,000, որք 7,500 հազարամեթր տեղ միայն կը բռնեն։ Այս ցեղաբանական նկարագրութիւնն ամբողջացնելու համար, պէտք է յաւելուլ նաև թէ, Պինդոսի հարաւային կողմը կը բնակին Գուցօ-վլահներ, որք 70 հազարի չափ կը համրուին, և որոց երկու երրորդը մասամբ Հելլենացեալ են, և միւսերը՝ որք հիւսիսային կողմը կը բնակին, մասամբ մը ընկճեալ են Ալպանիական ազգութեան ազդեցութեան ներքև։ Սոյն թուոց կանոնաւոր ձև մը տալով, հետևեալ արդիւնքը կ՚ունենամք.

		Բու.	Հզր.
1.	Ալպանիացիք	165,000	7,500
2.	Յոյն Ալպանիացիք	100,000	4,400
3.	Յունախօս բնակիչք	145,000	6,600
4.	Գուցօ-վլահք	70,000	3,200

(Մնացեալը յետոյ)

ԱՌԱՋՆՈՐԴԱԿԱՆ ԽՆԴԻՐ ԵԳԻՊՏՈՍԻ

ՊԱՇՏՕՆԱԳԻՐ ՍՐԲԱԶԱՆ ՊԱՏՐԻԱՐՔ ՀՕՐ

(Շար. եւ վերջ.)

Եւ թէպէտ ազգային կալուածոց վրայ դրուած արգելքը բառնալու համար քանիցս յանձնարարութիւն ըրինք Ձեզ, սակայն անգործադրելի թողուցիք մեր յանձնարարութիւնն, և այս արգելքին պատճառաւ Եգիպտոսի սընտուկը չկրցաւ վճարել աղքատաց և որբոց յատկացեալ դրամներն և հոգալ նաև միւսայքն վարժարանին, որ Ձեր պաշտօնավարութեան միջոցին երկար առեն փակուած էր։

Ձեր Գերապատուութիւնը մէկ կողմէ այս արգելքը դրած առեն սոյն կալուածոց վրայ, միւս կողմէ հաշուոց քննութեան համար կազմուած Յանձնաժողովը կը յաջողի անդամալուծել՝ դիմելով Խփանեաց Կոմիտաչիկիանի, որպէս զի նոյն հաշուոց քննութեան չմիջամտէ, և վերջապէս ուրիշ քննիչներու ձեռօք Ձեր հաշուետումարները քննութեան կ՚ենթարկուին, և հաշուեցոյցն չինուելով՝ որ վաւերացեալ է Գահիրէի Գաւառական ընդհանուր և Թաղական ժողովոց և Արժանապատիւ Քննիչ Հօր կողմէ, կը տեսնուի որ նոյն իսկ այդ հաշուետումարաց համաձայն՝ Ձեր Գերապատուութիւնը կը պարտի Գահիրէի սնտուկին Եգիպտական ողջ դրամ 341,028 ղրուշ 30 փարա, ի բաց առեալ այն 1473 Անգլիական ոսկւոյ ծախուց գումարը որ տոկոսով հանդերձ հասեր է 2610 ոսկւոյ, ինչպէս քիչ մ՚առաջ յիշատակեցինք, և զոր չընդունիր Եգիպտոսի ազգային վարչութիւնը։

Այս միջոցին Գաւառական ժողովը կրկին անգամ Ձեր պաշտօնանկութիւնն պահանջած լինելով՝ Ազգային Վարչութեան Խառն Ժողովը, ըստ տեղեկագրի Քննիչին, Ձեր պաշտօնանկութիւնն որոշեց, և հետևաբար 13 դեկտ. 1879 թուականաւ հեռագրով կոչեցինք զՁեզ ի Պոլիս. սակայն ցաւալի է որ չանսացիք այս հրաւէրին, և ասոր վրայ Ազգային Վարչութիւնն ստիպուեցաւ պաշտօնական միջոցներ ի գործ դնել զՁեզ հեռացնելու համար այն վիճակէն՝ ուր պաշտօն չունէիք այլ ևս։

Արդ՝ ինչպէս որ կը տեսնէք, յանցաւոր դատուած է Ձեր Գերապատուութիւնն.

Վասն զի իւր ձեռօք ընտրեալ և ընտրութեան օրինաւորութիւնն իւր կողմէ հաստատեալ Գաւառական Վարչութիւնն իւր պաշտօնէն ամբաստանելով՝ լուծել փորձած է,

Վասն զի օրինաւորութեամբ կազմեալ Ազգային Գաւառական Վարչութեան դէմ Եգիպտական իշխանութեան քով յանիրաւի ամբաստանութիւններ ընելով՝ զայն պատժել տալ նկրտած է.

Վասն զի իւր առաջնորդական պաշտօնն պահպանելու համար՝ բռնաւորութիւններ ընել տուած և կաշառներու պատճառ եղած է.

Վասն զի Գահիրէի ազգային սընտուկին մատակարարութեան մէջ զեղծումներ ի գործ դրած է։

Վասն զի Գաւառական իշխանութեան առաջարկութեան վրայ՝ երբ Կեդրոնական Վարչութիւնը զինքն ի Պոլիս կը հրաւիրէ, Վարչական որոշումն առ ոչինչ դրելով՝ Ազգային իշխանութեան դէմ կը [illegible].

Վասն զի երբ Կեդրոնական Վարչութիւնը տեսնելով Պոլիս գալու համար Ձեր դժկամակութիւնը, թէ՛ Ձեր Գերապատուութեան խնդրանօք և թէ՛ Գաւառական Վարչութեան առաջարկին համաձայն կը հաճի Քննիչ ղրկել, Ձեր Գերապատուութիւնն ամեն կարելի միջոցներով նորա պաշտօնին գործադրութիւնն անկարելի ընել կը փորձէ.

Վասն զի երբ Արժանապատիւ Քննիչը Ձեր Գերապատուութեան հաշուոց քննութեան կը ձեռնարկէ, ոչ միայն կը զլանաք զայն ներկայել, այլ ամեն կարելի միջոց ի գործ կը դնէք, որ մի դուցէ օրինաւոր հաշուեցոյց մը յերևան գայ և իրաց վիճակը պարզէ.

Վասն զի տեղական վարչութեան և Արժանապատիւ Քննիչին կատարած հաշուական քննութեամբ Ձեր Գերապատուութիւնը պարտական կը դատուի 341,028 7/8 ողջ եգիպտական դըրամ. գումար մը, որ Ձեզմէ կը պահանջուի ցարդ ըստ ներփակեալ հաշուեցոյցի օրինակին, որուն բնագիրը Գաւառական վարչութեան կողմէ վաւերացեալ է.

Վասն զի բաց ի Ձեր առած վերոգըրեալ 341,028 7/8 ղրուշի գումարէն, յաջողած էք նաև իբր ծախք Աստուածատուր վարդապետի հետ Ձեր ունեցած դատին՝ Եգիպտական ազգային սնտուկը 1473 անգլիական ոսկւոյ պարտական ընել. ծախք մը՝ զոր չէ ընդունած Եգիպտոսի Ազգային Վարչութիւնն։

Վասն զի նոյն 1473 ոսկին ձեռք անցունելու համար կարծեցեալ պարտապահանջներ յարուցանելով՝ յաջողած էք Եգիպտական իշխանութեան առջև դատ վարել տալով՝ որբոց, աղքատաց և վարժարանի յատկացեալ գումարներն արգելքի տակ առնուլ տալ ի վնաս ազգային սնտուկին։

Վասն զի Ձեր պաշտօնավարութեան միջոցին երկար ժամանակ Եգիպտոսի ազգային վարժարանը գոցուած մնացած է, և Հայ մանկտին ազգային կրթութենէ զրկուած։

Վասն զի Աղեքսանդրիոյ սնտուկին Ձեզնէ պահանջած 1800 ոսկւոյն հաշիւը դեռ չէք ներկայած, և սոյն այս գումարն ևս Ձեր անձնականին անցուցած լինելու դատապարտութեան ենթարկուած.

Վասն զի երբ Կեդրոնական Վարչութիւնը կը յանձնարարէ վերոգրեալ արգելքը բառնալ, դուք կ՚անսաստէք և բնաւին գործադրելու միտում ցոյց չէք տար.

Վասն զի Ձեր Գերապատուութիւնն երկար տարիներ առաջնորդութեան պաշտօնավարութեան առեն լռութիւն պահելով՝ յետ պաշտօնանկութեան միայն իւր բողոքներուն մէջ կը յայտարարէ թէ մեծագումար դրամներ ոմանց կողմն անցած են, և առանց ցոյց տալու սակայն թէ ո՞յք ոմանք են նոքա։

Ահաւասիկ այս ամեն պատճառներով տեղական Գաւառական ժողովը Ձեր պաշտօնանկութիւնն վերստին որոշած, և Կեդրոնական Վարչութեան Խառն ժողովն ընդունած լինելով նոյն որոշումը, Ձեր Գերապատուութիւնը վերստին կոչեցինք ի Պոլիս, բայց վերստին անսաստեցիք Ազգային իշխանութեան դէմ,

Հետևաբար ներկայ Ազգային Վարչական խորհուրդը նկատողութեան առնլով խնդիրն իւր այս ամեն պարագաներով և տեսնելով, որ տակաւին կը յարատևէք Վարչութեան որոշումներն չգործադրել և յամառիլ Ձեր անհնազանդութեան մէջ ընդդէմ Ազգային իշխանութեան, պարտաւորեցանք զՁեզ Պոլիս բերել տալ պաշտօնական միջոցաւ։

Զայս ամենայն Ձեր Գերապատուութեան հաղորդելով ի գիտութիւն որոշմամբ Ազգային Վարչական խորհրդոյ,

Մնամ աղօթարար

(Ստորագրութիւն Ս. Պատրիարքի)

ԵՐԿՐԱԳՈՐԾԱԿԱՆ
ՀԱՄԱՌՕՏ ԴԱՍԵՐ

(Շարունակութիւն.)

Գ. ԽՃԱԽԱՌՆ ԿԱՒԱՅԻՆ ԵՐԿԻՐ

Խճախառն կաւային երկիրներն՝ որոց ուժօրէն անպարար կաւ, զօրաւոր երկիր, ցորենի հող անուններ կը տան, սովորաբար կազմուած են հետագայ կերպիւ.

կաւ	40	առ	0/0
Աւազ	50	»	»
Կրահող	3	»	»
փտահող	1	»	»

Ցեղակերպ յատկութիւնք. Խճախառն կաւային երկիրը թրջուած ժամանակ, կակուղ ցանդուած (թաց) մը կը կազմէ և ձեռքի մէջ կը խմորի կաւային երկրին նման. բայց ցամաքելով կարծրացած առեն կը փշրի և հաստուած երեսը չփայլիր, և վրան լեցուած թթուին տակ կ՚եռայ քիչ մը։

Որակութիւն. Այս հողը բուսական օգտաւորութիւն և չափաւոր խոնաւութիւն ունի. վասն որոյ եթէ վարի հողը թափանցական է, երկիրն աղէկ վիճակի մէջ կը լինի, և բուսականին զով՝ արմատներուն հարկաւոր ջուրն երկար առեն մատակարարելոյ համար։

Ջերմութիւնն չափաւոր չէ. թափանցականութիւնը աւազ երկրին կը մօտենայ պարունակած աւազին պատճառաւ. բայց ունողականութիւնը քիչ մը աւելի զօրաւոր է. վասն զի վարուած հողի չերտին (պանտ) ծանրութիւնը 120Բ է, որոյ վերայ աւելցնելով հողին տեսակարար ծանրութիւնը՝ մէկէն կը տեսնեմք որ ձիերն իւրաքանչիւր քայլափոխի 200Բ ի մօտ բեռ մը կը քաշեն։

Խճախառն կաւային հողն՝ շուտ կը հարստանայ փտահողով և բաւական օգտակար մեծաքանակ տարրօք. ուստի կրնամք ասել թէ բընաւորական լաւ որակութիւններ ունի և աւելի դատ հողն ինքնին՝ առատ անլոյծ և լուծական (սիլիսը) խճանիւթ կը պարունակէ։

Պտղաւորութիւն. Այս հողերու մէջ ընդհանրապէս քիչ քանակութեամբ կը գտնուին կրահող և բոսբորատ (ֆօսֆատ). շատ անգամ խոնաւ և ցուրտ են և գրեթէ միշտ դժուարադարձելի։ Խոնաւ եղանակի ձիոց ոտքերն հողին մէջ կը մխին. իսկ երաշտութեան առեն՝ երկիրը շուտով կը խստանայ, այնպէս որ ուզած ժամանակ հարկաւոր մշակութիւնք անհնարին կըլլան։

Ինքնաբոյս բերք. Եթէ երկիրը թըթու է՝ առատապէս կը բուսանին թթուկիճ, աւելուկ և վայրի ձարխոտ (էյրէկէթի), եթէ խոնաւ է՝ տարածատակ հրանունկ, վայրի թանձրաբուծի և տեղական (օֆիսիւնալ) սէզ։

Մշակելի բերք. Այս հողերն աղէկ կը յարմարին ցորենոյ մշակութեան. վարսակն՝ եթէ բուսական կանուխ ցանուած լինի՝ լաւ արդիւնք կը տայ. գարին, հաճարն, և սարաղէնըն հողին պտղաբերութեան հետ բաղդատմամբ՝ բուսական չեն յաջողիր։ Ճարակի բոյսերէն ամենէն լաւ յարմարողներն են երեքնուկ (եօնճա) և եգիպտացորեան (կանաչ). կորնգան ալ աղէկ կը յաջողի եթէ երկիրն կրախառն հողերով (մառն) պարարտացեալ է։

Բայց քաղհանական տնկոց մշակութիւնը քիչ մը դժուար է այս հողիս մէջ. միայն ճակնդեղ և կանճրակ, շատ անգամ առատ արդիւնք կը տան։

Դ. ԿՐԱԽԱՌՆ ԿԱՒԱՅԻՆ ԵՐԿԻՐ

Այս տեսակ երկիրները կը կոչուին նաև երեքնուկի (1) հող՝ եթէ գունաւորեալ են, և սպիտակ կամ կրախառն կաւ (կլէյ)՝ եթէ գունաւորեալ չեն։ Ասոնց բաղադրութիւնը կրնայ ցուցուիլ սապէս.

կաւ	40	առ	0/0
Խճային աւազ	30	»	»
Կրային »	15	»	»
» բարակ հող	10	»	»
փտահող	5	»	»

Ցեղակերպ յատկութիւնք. Այս երկիրը շատ անգամ սպիտակ գոյն ունի, թրջուելով ձեռքի մէջ կրնայ խըմորիլ, բայց այս գործողութեան ժամանակ կը փշրի, կարծրացած հողն մասներով կը բեկանի, և ջըրախառն թթուի մը տակ զգալապէս կ՚եռայ։

Որակութիւն. Կրախառն կաւային երկիրն իւր նախորդին հաւասար ծակոտկէնութիւն ունենալով՝ անոր չափ ալ օգտաւոր է։

Խոնաւութիւնն՝ 57 առ 0/0, երկար ժամանակ չմնար, վասն զի պարունակած կրային բարակ հողը կը բաժանէ զկաւն և ջրոյն շոգիացումը կը դիւրացնէ։

Թափանցականութիւնը բաւական շատ է և այս պատճառաւ հողը քիչ ցուրտ է. իսկ ունողականութիւնն է, հողին ծանրութեան հետ միանալով՝ 272Բ ի բեռ մը իւրաքանչիւր քայլափոխի ձիոյ։

Կրախառն կաւային երկիրներն շուտով կը հարստանան գործարանաւոր տարրօք՝ եթէ առատապէս աղբուին, և բուսական քանակութեամբ կը պարունակեն հանքային աղեր՝ ինչպէս բոսբորատք, ծծմբատք (սիւլֆատ), տնկող կիր, մագնեսիա եւն։

Պտղաւորութիւն. Այս երկիրները ծանր են վարելու, բայց հողին կոշտերը միւս տեսակներու կոշտերէն աւելի դիւրաւ կը փշրին մշակութեան գործիքներով. ասկէ զատ՝ մթնոլորտի տարրոց ազդեցութեամբ երկիրն շուտով կը մանրի, միայն ճեղքուելու և չափազանց կարծրանալու պակասութիւններն ալ ունին։

Ինքնաբոյս բերք. Այս երկիրներուն մէջ կը բուսանին սովորաբար, աղտափուշ, ռակեծաղիկ (ալեճունճուր), հարմուկ (կէլինճիք չիչէյի) կաթնուկ, հազի դեղ, որք ամենն ալ կրահողի ներկայութիւնն և քիչ մը խոնաւութիւն կը ցուցանեն։

Իսկ օգտակար տունկերէն՝ ըսպիտակ և դեղին երեքնուկ, լոբիէ (ազգ ինչ երեքնուկի) և վիկն։

Մշակելի բերք. — Կրախառն կաւային հողերն՝ առաջին տեսակէ ցորեան կ՚արտադրեն, շատ վարսակ և երեքնուկ, բայց կորնգն և առւոյտ (սէնֆուէն) չեն յաջողիր, եթէ վարի հողն յարմար չէ. իսկ քաղհանական բոյսերէն՝ թրմուս (ֆէվլօյ) և ճակնդեղ լաւ կը յաջողին, եթէ վարի հողը խոնաւ ալ լինի։

(Շարունակելի.)

ՅԱԿՈԲ Յ. ՋԱՔԱՐԵԱՆ

ԲԺՇԿԱԿԱՆ ՆԱՄԱԿԱՆԻ

Զ.

ՊՆԴՈՒԹԻՒՆ

Պնդութիւնն է մարմնէն դուրս ձգուելիք աւելորդ նիւթոց արգիլեալ մնալն, և պատճառն է տեսակ մը ծուլութիւն կամ տկարութիւն որովայնի գործարանոց, որք ընդերաց շարժմունքը կը թուլցնեն և բոլորաձև մկաններուն հարկաւոր եղած ուժը չեն տար որպէս զի աւելորդ նիւթոց արտաձգումը կատարեն։ Երբեմն կերուած սնըն-

(1) Մինչև ցարդ շատ մը հեղինակներ «առւոյտ» անունը տուած են «եօնճա» կոչուած խոտին, և երեքնուկ անուանած՝ Գաղղ. «սէնֆուէն» տառացուած խոտն. երկար խորհրդածութենէ մը վերջը, ուղիղ գտեցինք յեղաշրջել սոյն բառերու նշանակութիւնը, ըստ որում երեքնուկ ասելով երեք տերև կը հասկցուի և Լատիններէն անունն ալ «դըրիֆօլիոմ» է որ նոյնը կը նշանակէ, ուստի անտեղի չեմք համարիլ զարմանալ թէ ինչպէս կարելի է «երեքնուկ» անուանել «սէնֆուէնն» որ բնաւ երեքտերևեան չէ, ընդ հակառակն, առւոյտ կամ առոյտ, առոյդ բառին կը մօտենայ, որոյ իմաստն հեռի չէ Գաղղ. առաջին մասնիկէն՝ «սէն»էն։

գական նիւթերն երկար ժամանակ ընդերաց մէջ մնան, կազերու և փուքերու անհամոյ ճնշում մը կը գրգռեն, և տաժանելի ձիտում մը կը տիրէ բովանդակ մարմնոյն վրայ, մանաւանդ դէր անձանց, ինչպէս նաև յղի և ծննդականութենէ նոր ազատեալ կանանց վրայ: Հիւանդը կ'ունենայ գլխու, կուրծքի, կողնակի, ողնայնի, ստամոքսի և ընդերաց ցաւեր. շլացում, սրտան հաւաքմունք, թուլթք, տխնդագութ, խոթերի, ընդհանուր տկարութիւն և ախորժակի պակասութիւն: Շատեր այս ցաւերն իբրև մնդութենէ անկախ կը նկատեն, մինչդեռ երկրորդական են և մի միայն մնդութենէ յառաջ եկած: Լաւագոյն ապացոյցն այս է, որ հիւանդին փորն եկածին պէս՝ այդ ցաւերն ալ կանհետանան: Շատ հիւանդներու վրայ մնդութիւնն, որ ի սկզբան պատահական և անցաւոր էր միայն, տարեւոր հիւանդութիւն մը կը դառնայ խիստ աղդու մաքրողականաց գործածմամբ, որք ընդերային մաշկը կակուղցնելով տկարութեան մէջ ձգած են: Շատեր ամէն օր կամ յաճախ լուծողական բարկ դեղեր գործածելնուն պատճառաւ չեն կրնար լուծում ձեռք բերել: Խիստ քիչ անձինք կան որ այս ընթացքով իրենց անձին սաստած անհաւան փնտում և նորա ցաւալի հետեւանքը հասկընան: Որչա՜փ ծանր հիւանդութիւնք տեղի չէին գտներ եթէ պատշաճ դեղ մը գործածուէր:

Արդ՝ այս տեսակ հիւանդութիւններն արագապէս և յաջողապէս յաղթելու և ընդերային պաշտօնները վերահաստատելու համար՝ պէտք է այնպիսի դեղեր գործածել, որք ուղղապէս և մեղմօրէն ազդեցութիւն ունենան ընդերային մապաստութեանն վրայ և որովայնի ազատութիւն բերեն իրենց կակղացուցիչ գործողութեամբ: Ծանօթ է ընել որ այս ամէն առաւելութիւններն ի միասին ունեցող դեղերն հազուագիւտ են, և սակայն մեք կրնամք յանձնարարել Բիլիւլ Սիւիս կոչուած հատադեղը, զոր վերջին ժամանակներս հնարած է Շաֆհաուզի Ռ. Պրանտ դեղագործն: Բնաւաներն դերազանց դեղ մ'է, որ պէտք չէ պակաս լինի ոչ մի տանէ: Այս փորձեալ դեղն արդէն իւր տեղը գտած է մեր մէջ: Սոյն Բիլիւլ Սիւիսը մետաղեայ տուփերու մէջ միայն կը գտնուի, որք 40 դեղահատ կը պարունակեն, և իւրաքանչիւր տուփի գինն է 1,50 ֆրանք:

Ամէն լաւ դեղարանաց մէջ կը գտնուի: Պէտք է լաւ ուշադրութիւն ընել որպէս զի տուփերը կարմիր նշանակ մ'ունենան Զուիցերիոյ խաչով և Պրանտ դեղագործին ստորագրութեամբ:

Ընդհանուր մթերանոցն է Թուրքիոյ համար, Կ. Պոլիս Վէլինցի դեղարանը Ղալաթիա Եուքսէք գալտըրըմ 68:

ՀԱՆԳԱՆԱԿՈՒԹԻՒՆ

Ի ՆՊԱՍՏ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՍՈՎԵԼՈՑ

—ց—

Գ. Յ[illegible] Կոլէժեայ

Պարոնայք	Ռուբլի
Թովմաս Ալէքս Աբգար	50
Մանհարանի Սուրխոմայի	1000
Ուալթէր Է. Քրամ	50
Ճօն Խնովլոխի	25
Ա. Գ. Հ.	25
Մի բարեկամ	5
Ճօն Ֆլիմինկթըն	50
Է. Ֆ. Մուպըրն	50
Տ. Իլմաթտի	50
Է Սիպէք	50
Ճ. Վ. Օնայֆ	50
Պարոն Թաւենի Ջուրնկօս	25
Տ. Պ. և Ընկ.	25
Տիկին Ճէյմս Անտէրսըն	100
Հասոյթ պարահանդէսին ի Ֆանոփֆէեր, ի պարտիզին կենդանաբանական 1 յունվ. 1881	200
Մի բարեկամ	5
Հաւաքում Կոլոմեայի Ս. Նազարեթ եկեղեցւոյ մէջ 1 յունվար 1881	114,8
Մի բարեկամ	20
Ոօլիք եղբարք	150
	2024,8

Վերոյիշեալ (2024,8) երկու հազար քսան և չորս, ութը ռուբլի գումարն Յանձնաժողովս ամբողջ գանձած է:

Հանգանակող Գանձապետ
Գ. Ց. Ցոլակեան Աբէլ Կէօլէկեան
12/24 մայիս 1881
Կ. Պոլիս, Քաղքէօյ.

ԸՆԴ

Ընդհանուր դատախազութեան պաշտօնով ժամանակէ մ'ի վեր Ադրիանուպոլիս գտնուող հայազգի նշանաւոր փաստաբան Սարաճեան Թորոս էֆէնտին՝ դարձեալ իւր փաստաբանութեան արհեստին վերադառնալով, իւր գրասենեակը հաստատած է Պահճէ-գաբու Ճէլալ պէյ խան երկրորդ յարկ թիւ 27 և 28: 2

QUINA LAROCHE

ՔԻՆԱ ԼԱՌՕՇ

—

ԷԼԻՔՍԻՐ ՎԻՆԷՕ

Կազդուրիչ և տենդարգել դեղ մ'է, որ երեք քինաքինայից բոլոր սկզբնական նիւթերը կը պարունակէ և կը գործածուի ուժի նուազութեանց, ստամոքսի տկարութեանց, հին և քինինով չբժշկուող տենդերու համար, եւն:

Միևնոյն դեղը

ԵՐԿԱԹԱԽԱՌՆ

կը գործածուի արեան նուազութեան, ժողունութեան, ծննդաբերութեան հետեւանաց դէմ, եւն:

Կը գտնուի Կ. Պոլիս. Տէլլա Սուտայի, Ջօպան Օղլուի, Քանգիւք Եղբարց, Գասապեանի, Քիւչիւքեան Եղբարց և Ալէքեանի դեղարաններն:

—

ՏՈՔԹՈՐ ՎԷՆՍԱՆ ՕՐՄԱՆԵԱՆ

—

Պատիւ ունի ծանուցանել թէ կիրակի և ուրբաթ օրերէ զատ, ամէն օր ժամը 6էն 8, Սխմաճպօլ, Պահճէ գաբու, թիւ 18, Յ. Մէրամէթճեան էֆէնտիի դեղարանը գտնուելով, պատրաստ է ամէն տեսակ հիւանդութեանց համար իրեն դիմողներն ընդունելու, և հինգշաբթի օրերը նոյն ժամերուն ձրիապէս ընդունիլ:

Դարձեալ առաջուան պէս ամէն ուրբաթ օրերը ժամը 7էն 9, Բէրա, Ըմըր փողոց, թիւ 1, իւր բնակարանը կ'ընդունի հիւանդները:

—

ԳՈՐԾԱՐԱՆ ԵՆԻՃԷ ԾԽԱԽՈՏԻ

ԳՕՆԹԻ ԵՂԲԱՐՔ ԵՒ ՇԱՀԻՆԻ

109—Ղալաթիա, Սանթրըֆըլար փողոց—109

Ստորագրեալքս առևտրական բոլոր պատասխանատուութիւնը մեր վրայ առնելով, Քօնթի եղբարց և Շահինի հետ ընկերութեամբ Ղալաթիոյ Սանթրըֆըլար փողոցը թիւ 130 գործատուն հաստատեր ենք 'ի վեր՝ արժանապէս քաջալերութեանց պատուարժան յաճախորդաց բազմութենէն: Ամէն ոք լաւ գիտնալու համար մեր գործարանէն ելած ծխախոտոյն ընտրութիւնը, ճաշակը և գիներուն չափաւորութիւնը տեսակներուն համեմատութեամբ. ուստի և մեզ հարկ եղաւ, աւելի ընդարձակ ասպարէզ մը տալ մեր գործառնութեանց:

Եւ նախ՝ մեր գործարանն ու վաճառատունը փոխադրեցինք առաջնոյն դիմացը 109 թիւ շէնքին մէջ, որ իւր անհամեմատ ընդարձակութեամբը խիստ յարմարութիւն ունի թէ մայրաքաղաքիս թէ գաւառներէն և թէ օտար երկիրներէ եկած բազմաթիւ հրամաններն յօժ գոհացուցիչ կերպիւ և փութով կատարելու.

Երկրորդ՝ ծխախոտոյ բերքն արտադրող ամէն կողմ և մանաւանդ Յէնիճէ յատուկ գործակալներ կարգելով սկսած ենք մանաւոր խընամօք պատրաստել տալ բերքը և ահա այս խնամոց և գոհողութեանց շնորհիւն է որ այսօր ամէնընտիր և հոտաւէտ ծխախոտներ կարող ենք մատակարարել նաև 150նոց, 200նոց, և 300նոց և աւելի բարձր գիներով ըստ տեսակին:

Այսուհետև ոչ ոք պիտի վարանի իւր ճաշակին յարմար ընտիր ծխախոտ գտնելու մասին, բաւական է դիմել մեր վերոյիշեալ գործատունն 'ի Ղալաթիա Սանթրըֆըլար փողոց թիւ 109, և կամ ամէն ծխավաճառներէ խնդրել մեր գործարանէն ելած ապրանքներէն:

ՏԷՄԻՐՃԱՓՈՒԼԵԱՆ ԵՂԲԱՐՔ

ԻԼԱՆ

—օ—

Թահնիէ խարէսի հասըլաթընտան քարանը սաքիք թէքիրտանընտա միւթերաքիմ ֆիրուխթ օլունաճագ օլան իքի ոիւզ պին գըյէ քէրէկին պէհէր գըյէսի ոիմ մէճիտիէ օն տօղուզ գրուշա օլարագ օն պիր բարայա թալիպի ճօհաէսինաէ օլուպ իշպու մայիս րումինին 25նճի բազար իրթէսի կիւնիւ պիլ միւզայէտէ քարարը դալթիսի միւրիւէճէյինաէն, իշպու թալիպ օլանլարըն վէ 26նճը սալը կիւնիւ ևիւ զաէ պէշ զամընտա բաղիպ պուլունանլարըն հարպիէ նէզարէթի լէվազըմաթ տայիրէսինէ կէլմէլէրի:

17 մայիս 96 2

—

Հարպիյէ էրզագ անպարը իչուն միւպայեա օլունաճաք օլան սէքիզ պին գըյէ կիրիտին Բէթիմօ սապօնը իկէ սէօրթ պին գըյէ պիրինճի նումէրօ Թրիէստէ թօրպա շէքերինին մայիսը րումինին 21ինճի բէնչշէնպէհ կիւնիւ պիլ միւնագասա քարարը դալթիսի վէրիլէճէյինաէն, իթպէ թալիպ օլանլարըն վէ 23նճի ճումա իրթէսի կիւնիւ ևիւզաէ պէշ թէնզիլինէ բաղիպ պուլունանլարըն հարպիէ նէզարէթի լէվազըմաթ տայիրէսինէ կէլմէլէրի: 2

17 մայիս 97

ԽՄԲԱԳԻՐ—ՏՆՕՐԷՆ

Կ. Ս. ԻՒԹԻՒՃԵԱՆ

Կ. ՀԱԶԱՐԵԱՆ

ԳՈՐԾԱՐԱՆ ԾԽԱԽՈՏԻ

Մեծ Զուլալի Յանց, Քէթէնճիլէր Գափու, 106

—օ—

Ծխախոտի համբաւաւոր վաճառականներէն Հազարեան կարապետ էֆէնտիի նորոգ հաստատած վերոյգրեալ գործարանիս Եէնիճէյի հոտաւէտ կէօպէք, Տրամայի Պէյ և Սամսոնի Պաֆրայի ըսուած ընտիր տեսակներէն պատրաստած թէ սիկարէթ և թէ ջարդած ծխախոտները, որք իրենց կատարեալ և անխառն ընտրութեամբն հանդերձ, հնար եղածին չափ չափաւոր գներով են, իւր բազմաթիւ յաճախորդաց կողմանէ ցարդ ըստ արժանւոյն գնահատուեցան:

Գործարանս իւր արտադրութեանց այսպիսի կարճ միջոցի մը մէջ գտած սոյն հազուագիւտ ընդունելութենէն քաջալերեալ, այսուհետև ալ ամէն խնամք և մինչև իսկ զոհողութիւն չպիտի խնայէ միշտ մի և նոյն ընտիր և անփոփոխ տեսակ ծխախոտ պատրաստելու, առանց գներուն չափաւորութեանը դպչելու: Այսօր ճշդութիւնն ստուգել յաճախորդաց կը վերաբերի:

Յատուկ յանձնարարութիւնք ալ ճշդիւ և մասնաւոր խնամօք կը կատարուին թէ՛ մայրաքաղաքիս համար, թէ՛ գաւառաց և թէ արտասահման երկիրներու: Այս վերջնոց համար պատրաստեալ ծխախոտք ազատ են Պանտըրօլի տուրքէ:

Յանձնարարութիւնք պէտք է ուղղուին առ Պ. Նիկողայոս Հազարեան, գործակալ վաճառմանց ի նմին գործարանի:

ԴՐԱՄԱԿԱՆ

ՂԱԼԱԹԻՈՅ ՊՈՐՍԱ

Ղալաթիա 19 մայիս.

Օսմ. Քօնս. գոցուեցաւ	18,39
» » բացուեցաւ	18,32
» » կէս օրին	18,35 1/2

ԸՆԹԱՑՔ ԱՐԺԵԹՂԹՈՑ

		Անգղ. լիր.
Սուէզի ժէնրլ. 6 0/0	»	5,20
» Օթոմանի	»	3,55
Կ. Պոլսոյ Պանքան (գ. կտ.)	»	10,35
Քրէտի ժէնէրալ 6 0/0		6,12
Փոխ. 1863 (Մուլթան) 6 0/0	Ֆր.	92,
» 1865 (») 6 0/0	»	93,
» 1869 (Բինար) 6 0/0	»	92,
» 1872 (Պօն տիւ Թրէզօր)	»	29,
» 1873 (Բինար) 6 0/0	»	89,
Ռումէլիի երկաթուղի	Ֆր.	60,75
Լաւրիում	»	129,
Թրամուէյ (գ. կտ.)	Օսմ. լիր.	380,
Թիւնէլ	»	1030
Հէյվալըտիգ		42 1/2
Բէբօր		

ԸՆԹԱՑՔ ԴՐԱՄՈՑ

(Օսմ. ոսկին 100 դրշէն) Դրշ.

Անգղիական ոսկի	109 20
Գաղղիական »	87 17
Թալլեր	89 35
Ֆլորին	51 25
Գաւազան մէճիտ 3 [illegible] 97 գարեր	92
Գաւազան արծաթ (Նոր)	92
Չեյրեկ [illegible]	8
Վենետիկ	128 10
Հին [illegible]	242 20
Հին [illegible] (անկեալ)	178
[illegible]	206 20
[illegible] (անանաւական)	670

ԵՒՐՈՊԱԿԱՆ ՊՈՐՍԱ

Լոնտրա 30 մայիս.

Անգղ. Քօնս.	102 7/16
Օսմ. »	17 1/8
Փոխ. 1865	19 1/4
» 1869	19 3/4
» 1871	78 1/2
» 1872	29 1/2
» 1873	18 3/8
» 1877	91
Պանք Օթոման	16 3/8
Ռուս. փոխ. 73ի	93 1/8
Եգիպտ. միացեալ	76 5/8
» արտօնաւոր	98 3/8
Տայրա Սանիէ	76 1/4
Փոխ. Ռօշիլտ	100 1/4
Փոխանակագիր Փարիզի վրայ	

Փարիզ 30 մայիս.

Գաղղ. Քօնս. 5 0/0		119 32 1/2
» » 3 0/0		86,20
Օսմ. Քօնս.		17 16
Փոխ. 1865	Ֆր.	96.
» 1869		95.
» 1873		93.
Օսմ. երկաթուղի		61 25
Պանք Օթոման		663 75
Քրէդի Լիոնէ		392 50
Ռուս. փոխ. 5 0/0 (1877)		94 5/8
» Աւստրիա		59 1/4
[illegible]		92 55
Եգիպտ. միացեալ		385.
Փոխանակագիր Լոնտ. վրայ		25.19

Վիէննա 30 մայիս.

Փոխ. Լոնտրայի վրայ	117 15
[illegible] երկաթուղի	28.50

500,000 ՖՐԱՆՔ ՇԱՀԵԼԻ

—

Այսչափ մեծ գումարի մի կը հասնի, եթէ յաջողի, գլխաւոր պարգև սոյն վիճակահանութեան, զոր Համպուրկի կառավարութիւնը վաւերացուցած և պարգևներուն ճշդիւ վճարումն իւր գանձային դրամագլուխներովն երաշխաւորած է:

Մեծ պարգևէն զատ նաև հետևեալ պարգևները կը պարունակէ սոյն վիճակահանութիւնը.

Տոմսակ	Ֆրանքէն	Ֆրանք
1	312,500 —	312,500
1	187,500 —	187,500
1	125,000 —	125,000
1	93,750 —	93,750
1	62,500 —	62,500
2	50,000 —	100,000
3	37,500 —	112,500
4	31,250 —	125,000
2	25,000 —	50,000
12	18,750 —	225,000
1	15,000 —	15,000
24	12,500 —	300,000
5	10,000 —	50,000
3	7,500 —	22,500
54	6,250 —	337,500
5	5,000 —	25,000
105	3,750 —	393,750
263	2,500 —	657,500
	եւն	եւն

Համագումար 51,700 պարգևք, որ վեց բաժանմամբ պիտի քաշուին: Տոմսակներուն բաժնեգինը պաշտօնապէս որոշուած է, և առաջին երկու բաժանմանց ամէն վիճակահանութիւններուն համար կը հասնի

22,50 ֆրնք ամբողջ տոմսկի համար
11,25 „ կէս „ „

Ճշդիւ գիտել կուտամք թէ մեք միայն մայր տոմսակներ կը ղրկեմք կառավարութեան զինանշանով կնքեալ և վիճակահանութեան ընդհանուր տնօրէնութենէն ստորագրեալ: Ղրկելու հրամաններուն հետ պէտք է նաև պահանջուած տոմսակներուն գինը վճարուի, որ և է երկրի Պանքաներով, կամ Գերմանիոյ, Ֆրանսայի, Աւստրիոյ, Անգլիոյ և այլ երկիրներու վրայ փոխանակագրերով, կամ որ և է երկրի նամակադրոշմով, կամ բօսթայի վերայ վճարագրով: Այսպէս դրամն ստանալնուս պէս տոմսակները կ'ուղարկեմք գոց նամակով թղթատարութեան միջոցաւ: Իւրաքանչիւր վիճակահանութենէ անմիջապէս յետոյ, նոյա պաշտօնական ցուցակը կ'ուղարկեմք տոմսակատերց, և շահուած գումարներն իսկոյն շահողաց տրամադրութեան ներքև կը դնեմք: Եւրոպիոյ ամէն գլխաւոր քաղաքաց հետ մեր յարաբերութիւնք թոյլ կը տան մեզ շահուած գումարները շահողին բնակատեղին ալ վճարել: Կը խնդրեմք որ տոմսակ գնելու հրամաններն հնար եղածին չափ շուտով ղրկուին յառաջիկայ յունիս 3/15էն առաջ, որ վիճակահանութեանց սկսման համար որոշուած պաշտօնական օրն է:

ISENTHAL & Ci.

Bureau principal de Loterie

Hambourg (Allemagne)

Եւրոպական ամէն լեզուօք կը թղթակցիմք: Արևելքէն Համպուրկ նամակներն 180 ժամու մէջ կը հասնին:

Steiner Bureau d'annonces Hambourg.

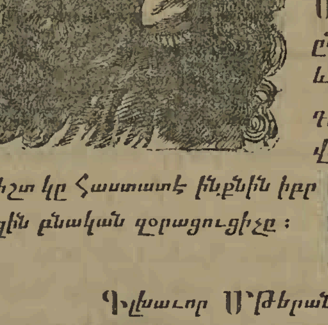

"Կատարելութիւն":

ՄԻՍԻՍ Ս. Ա. ԱԼԼԷՆԻՆ

Աշխարհահռչակ Մազ Նորոգողը

(MRS. S. A. ALLEN'S WORLD'S HAIR RESTORER.)

Երբէք չվրիպիր նորոգելու Ալեոր Մազը իր երիտասարդական գոյնին, ընծայելով անոր նոր կեանք, աճում, և փայլուն գեղեցկութիւն: Իր արդիւնքը ստոյգ և կատարեալ է, շուտով վանելով ալեորութիւնը: Ներկ մը չէ:

Միշտ կը հաստատէ ինքնին իբր մազին բնական զօրացուցիչը:

Հարազատը միայն Կարմրագոյն փաթաթներուն մէջն է:

Գլխաւոր Մթերանոցը (Մաղազան) է,—

114 AND 116 SOUTHAMPTON ROW, Լոնտոն, Անգղիայ:

Կը ծախուի ամէն Կեղծծամավաճառներէն, Անու շահոտ Իւղավաճառներէն, և Անգղիացի Դեղավաճառներէն:

Կ. Պոլիս Մ. Բ[illegible] Տպարանի Պրիմ[illegible] Բերա [illegible] Ղալաթիա